

REGIONALNE I LOKALNE OBLASTI PROUČAVANJA*

Philip D. Jordan

U toku introspektivnih i depresivnih godina posle prvog svetskog rata, američki socijalni naučnici i umetnici, rečju i slikom, »otkrili su« regionalizam. Sociolozi, geografi, književnici i umjetnici počeli su da posmatraju Sjedinjene Države kao naciju sastavljenu od regiona. Svaki region se po nečemu razlikovao od svih ostalih. Svaki je imao jedinstvenu ličnost. Tokom mnogih generacija istoričar je, naravno, navikao da istražuje lokalna, oblasna i regionalna područja. Pa ipak on nikad nije od toga pravio kult, nikad nije ta istraživanja proglasio za filozofiju, niti je ikad objavio da u nekom skučenom lokalitetu leži ključ koji bi mogao i koji će obelodaniti tajne američkog iskustva — kao što su to činili regionalisti.

Regionalizam, rekao je profesor Hauard V. Odum (Howard W. Odum), glavni vođa pokreta, ne samo da objašnjava prošlost već takođe obezbeđuje regionalno planiranu budućnost. Jedan beznačajan učenik, koji u svemu sledi Oduma tako verno da je njegova knjiga praktično predstavljala samo jednu parafrazu, napisao je da »regionalizam može pružiti omladini regiona osnovu za patriotizam, podlogu za ljubav i uvažavanje svoga regiona, i da može stvoriti bazu za sigurnost protiv pretnji budućnosti«.¹

Još jednom regionalisti su potvrdili da je u njihovoj doktrini sadržana koncepcija kulturne promene, progresa i realizma. Odum je to objasnio — bar sebi — na jedan visokoparan način, da nada i perspektive Sjedinjenih Država mora da se traže u »autentičnom realističkom regionalizmu koji treba da zameni stariji istorijski sekcionalizam (tj. proučavanje oblasti; *prim. prev.*) s tipičnim separatizmom, izolacionizmom, konkurentnim državama (ovde i u daljem tekstu misli se na pojedine države u sklopu SAD; (*prim. prev.*) i privredom, kao i političkim pritiscima i trvenjima«.² Regionalizam, smatra Odum, tumači živo društvo nacije i, u generičkom smislu, naglašava značaj lokalne grupe u odnosu na celinu i tipično folklorno-regionalno društvo u smislu »baze za razvoj kulture«.³ Odum, s naučničkom skromnošću koja se teško može razumeti, dogmatski je izjavio da je nemoguće shvatiti ili rukovoditi dru-

* Ovaj je prilog tekst zanimljivog referata koji je na američko-jugoslavenskom seminaru u N. Sadu od 7.—12. VI 1965. pročitao Philip D. Jordan, profesor na University of Minnesota. Donosimo ga u prijevodu priređenom za taj seminar. *Red.*

¹ Royce H. Knapp, *American Regionalism and Social Education*, Cambridge: Harvard University Press, 1947, 97.

² Howard W. Odum and Katharine Jocher, *In Search of the Regional Balance of America*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1945, 31.

³ Howard W. Odum and Harry E. Moore, *American Regionalism: A Cultural-Historical Approach to National Integration*, New York: Henry Holt, 1938, 3.

štvom izuzev preko regionalnog pristupa.⁴ Spasonosni lek koji su regionalistički lekari propisali za bolesti društva rezultiraće, prema njihovom obećanju, u tehnici decentralizacije i redistribucije u jednom periodu istorije Sjedinjenih Država koji se tada karakterisao stihijskim kretanjem ka »prekomernoj centralizaciji, urbanizmu i totalitarizmu«.⁵ Sociolozi i političari, izgleda mi, skloni su da češće obećavaju utopije nego istoričari.

Ovako ili onako, jevandjelje regionalizma, čiji se izvori nalaze pretežno na Jugu, iako suštinski nije izmenilo ni pristup ni sadržaj univerzitetske nastave predmeta istorije Sjedinjenih Država, ipak je stimuliralo interes za lokalni regionalizam. Nova pažnja je poklonjena folkloru, narodnoj muzici, narodnoj književnosti, narodnim poslovicama, narodnoj medicini kao i narodnoj kulturi uopšte. Omladina zemlje pevala je narodne pesme i igrala prema narodnim melodijama, mada je veoma mali broj ikada bio svestan, koliko je meni poznato, smisla ili porekla stihova koje su pevušili ili muzike po čijim taktovima su se njihove noge kretale. Lokalno, jednom rečju, podsećalo je na gejaštvo.

Veliki broj ozbiljnih, suštinskih i stimulativnih istraživanja izvršili su naučnici koji su bili folkloristi (u bilo kome smislu) i socijalni, odnosno kulturni istoričari. Međutim, malo je njih, ukoliko ih je uopšte bilo, nazvalo sebe regionalnim deterministima. Oni su mogli, zavisno od slučaja, da sebe nazivaju regionalnim interpretatorima, ali je između regionalnog deterministe i regionalnog interpretatora postojala ogromna razlika. Nazivi koje naučnici za sebe usvajaju često su zaprepašćujući. Reći da je neko regionalni determinist toliko je besmisleno i glupo kao kad bi mene neko klasificirao kao homeopatskog istoričara ili Olivera Vendela Holmsa (Oliver Wendell Holmes) kao člana alopatske škole američke književnosti.

Ako je svaki čovek sopstveni istoričar, onda je svako bio i svoj sopstveni regionalist. Arhitekti, dugo vremena zbunjeni, radosno su prihvatili predominirajuću modu regionalnog stila, mada neki među njima nisu imali ni najmanje predstave o čemu regionalisti uopšte govore. To nije nikakva zlonamerna kritika, jer ja bih teško mogao pre trideset godina da jednostavno i sažeto objasnim šta je to vera regionalista. Svi oni suviše često su davali uopštene izjave i obećavali obećanja, oštrili političke sekire, a poneki tretirali nacionalizam i regionalizam kao sinonime. Međutim, izgleda da je ispravno reći da je regionalni umetnik, bilo da je arhitekt, slikar ili književnik, pokušavao da radi oslanjajući se na lokalno okruženje i koristeći kulturne resurse svoje oblasti ili regiona. Tako, kalifornijski neimar koristio je crveno drvo; arhitekt iz Ajove (Iowa) vodio je računa da ugradi velike prozore kroz koje bi se mogli posmatrati talasasti brežuljci i prerije, čak i ako se kroz staklo mogao videti jedino još jedan sličan prozor s druge strane ulice; pisac je birao za temu tragediju ili patos isušenog područja; slikar je na platno prenosio panoramu koja opisuje ruralni život Nebraske. U rukama velikog broja umetnika, regionalizam je postao uskogrudni provincijalizam. Interesantno je da se primeti da današnji arhitekti smatraju da je lokalna upotreba crvenog drveta preživela, dok o delima lokalnog kolorita svojih prethodnika pisci

⁴ Ibid, 13.

⁵ Ibid, 3—4.

govore da su ona vredna jedino utoliko što karakterišu određenu istorijsku epohu.

Čak i Džems Grej (James Gray), beznačajni pisac iz Minesote (Minnesota), najpre oduševljen regionalnom idejom, konačno je shvatio da je taj kult izgubio vrednost. On je pisao: »Borbena američka doktrina nazvana regionalizam, koja je posljednjih godina težila da od lokalnih predrasuda načini nešto što na jedan maglovit način podseća na religiju, verovatno bi smatrala da se božanska muza doista menja, s protejskom vitalnošću, svaki put kad pređe državnu granicu. Nema sumnje da pravi pobornik u svom srcu duboko veruje da kad se jedna od inspiratorskih sestara nađe u Minesoti, onda ona umorno vadi svoju škatulju sa šminikom i priprema se za tužan skup na kome će se veličati jadi tla i duše. Odeća predviđena u priručniku regionaliste za muzu iz Minesote sastoji se iz pristojne, ali ipak otrcane haljine koja podseća na majku Habard.^{5a} I ona peva jedino o propalim žetvama pšenice, peva o njima s jakim švedskim naglaskom.«⁶

Regionalizam ili ono što se poima pod regionalnim pristupom izazvao je talas uzbudljive aktivnosti na univerzitetu Minesote i, bar u dva slučaja, demonstrirao je kako se ova koncepcija skućeno interpretira. Autor istorije zajednice Minesote napisao je u svom uvodu: »Ova studija je... prvenstveno lokalna. Ona nema nikakvih pretenzija da baci dopunsku svetlost na događaje od značaja za državu ili naciju. U stvari, tumačenje suprotno ovome bilo bi bliže shvatanju autora.«⁷ U ovom slučaju metod je rukovodio čovekom.

Jedan drugi omanji rad ispitivao je sićušan lokalitet, cigansko naselje u Mineapolisu (Minneapolis), koje je već odavno nestalo. Poslednja glava ove knjige sadrži recepte iz ciganske kuhinje.⁸ Teško bi neko mogao zamisliti banalniji završetak jedne knjige — o hrani koja se kuva u loncu na peći kuhinje neke bedne stračare koja je pre mnogo godina osuđena na propast i već se pretvorila u ruševine, kao i o njenom stanaru koji je nekada živio u uličici naselja koje više ne postoji. Kakav bolji primer bi mogao da se nađe za modu lokalnog kolorita koji je sam sebe izolovao od bitnih tokova života? Regionalizam, koji crpi snagu iz prenaplašenog provincijalizma, daje mlohavo tkivo, dok je srž njegovih kostiju prilično anemična. Delovi postaju značajniji od celine. Nota retko predstavlja pesmu. Slikanje zahteva nešto više od boja iz tube.

Istoričari, srećom, nisu podlegli — mada su neki bili u iskušenju — sićreni koja ih je pozivala na primamljivu jednostavnost. U stvari, ne bi bilo netačno ako se kaže da Odumisti zbilja nisu nikada ostavili dovoljno prostora u svetilištu za uporne sinove boginje Klio (po antičkoj mitologiji, to je boginja epske poezije i istorije; *prim. prev.*) mada im je bilo dopušteno da se prošetaju ispod spoljnog trema. Geografi, antropolozi, ekolozi, ekonomisti, politički

^{5a} U originalu: Mother Hubbard. To je ličnost iz dečje pesmice početkom 19. v. engleske spisateljice Sare Martin. Majka H. je na sebi uvek imala iznošen kaput koji se oko nje lelujavao dok se kretala. (*Prim. prev.*)

⁶ »Regionalism: Cult or Culture«, *The English Journal*, citirano u *Odum and Moore*, n. d., 174—175.

⁷ Edgar B. Wesley, *Owatonna: The Social Development of a Minnesota Community*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1938, IX.

⁸ *Writers' Program Work Projects Administration, State of Minnesota, The Bohemian Flats*, Minneapolis: University of Minnesota Press, n. d.

naučnici i sociolozi bili su podsticani da svečano izjave u koji su se sekcionalizam, nacionalizam ili provincijalizam razočarali.⁹ Prosvetni radnici, umetnici i naučnici iz socijalnih oblasti bili su rado primani kao laička braća.

Naravno, istoričari su znali i priznavali značaj geografskih oblasti i privrednih područja još od vremena kada su prvi opisivači surih i stenovitih obala nastojali da predstave naciju u usponu prema uzoru i merilima Nove Engleske. Regionalne razlike i karakteristike bile su predmet opširnih komentara znatno ranije pre završetka osamnaestog veka. Kako strani putnici tako i Amerikanci bili su potpuno svesni činjenice da su Sjedinjene Države zemlja raznolikosti. Konceptija regionalne geografije koja odražava socijalnu, ekonomsku, političku i intelektualnu klimu bila je definitivno učvršćena 1810.¹⁰ Ne samo da su se regioni međusobno razlikovali, već su postojali kontrasti i unutar pojedinih regiona, tako da je jedna oblast mogla imati više kulturnih oaza.¹¹ Amerikanci ne samo da su naslućivali regionalne razlike, već su ih smatrali kao stvarnost i često su je komentarisali.

Timoti Flint (Thimoty Flint), izdavač *Western Monthly Review*, tvrdio je da su Sjedinjene Države nacija sastavljena od osobenih regionalnih tipova, pri čemu je svakom tipu utisnuto regionalno ponašanje i gledište. Flint je 1828. govorio o »distinktivnom« karakteru francuskih naseljenika, o »izrazitoj ličnosti« građana Kentakija (Kentucky), o ljudima iz Ohaja i Indiane koji poseduju karakter sasvim različit od karaktera stanovništva u drugim zapadnim oblastima. On je zaključio da među »tako beskrajnom raznorodnošću naroda, tek nedavno okupljenih i još na početku procesa stapanja u jedan narod, i u zemlji čije su institucije bile jednostavne i tek toliko stare koliko i drvene brvnare, teško se njenim stanovnicima pripisati bilo kakav poseban nacionalni karakter«.¹²

Posle objavljivanja Flintovog danas inače malo poznatog dela dvadeset i četiri godina kasnije, Tomas Haliberton (Thomas C. Haliburton) rekao je o regionalnim razlikama: »Istok i zapad, severne i južne države, mada naseljene stanovništvom koje govori isti jezik i koristi iste institucije, toliko su udaljeni jedni od drugih, i toliko se razlikuju u klimi, tlu i proizvodnji, da imaju vrlo malo zajedničkih crta, stoga i narod iz istih razloga, kao i zbog navika, ukusa, potreba, ili usled retke ili guste naseljenosti, te postojanja slobodne zemlje ili robovskog rada, zatim intenzivnog ili nepostojećeg odnosno mlakog religioznog entuzijazma, i mnogih drugih osobenosti takođe se veoma razlikuje«.¹³

⁹ Knapp, n. d., 36; takođe — Harry B. Moore: *What is Regionalism?* Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1937.

¹⁰ Ralph H. Brown, *Mirror for Americans: Likeness of the Eastern Seaboard 1810* (New York: American Geographical Society, 1943); C. F. Volney, *Tableau du climat et du sol des Etats-Unis d'Amerique* (Paris, Chez Denty et chez Courcier, 1803, 2 knjige); W. Winterbotham, *An Historical, Geographical, Commercial and Philosophical View of the United States of America, and of the European Settlements in America, and West Indies* (New York: Tiebout and O'Brien, 1796, 4 sveske); Merrill Jensen, *Regionalism in America*, Madison: University of Wisconsin Press, 1951.

¹¹ Za regionalne kontraste u Novoj Engleskoj v. Ralph H. Brown, *Historical Geography of the United States*, New York, Harcourt, Brace, 1948, 160—172.

¹² »National Character of our Western People«, *Western Monthly Review*, Cincinnati, 1828, 133—139.

¹³ *Traits of American Humor*, London: Colburn, 1852.

Godinu dana kasnije, 1853, Viljem Džerdan (William Jerdan) objavio je u Engleskoj delo u kome je izneo bitne razlike između Teksasa (Texas) i Virdžinije (Virginia), kao i između Džordžije (Georgia) i Masačuseca (Massachusetts).¹⁴ Te iste godine Džozef Baldwin (Joseph G. Baldwin) izdiferencirao je potpunog Jenkija i Zapadnjaka uz ovaj komentar: »Bostonac gleda sa omalovažavanjem na Virdžinijanca, Virdžinijanac na Tenesijanca, Tenesijanac na Alabamca, Alabamac na Misisipijanca, Misisipijanac na Luizijanca, Luizijanac na Novomeksikanca, i — pretpostavimo — Novomeksikanac na Pandemonijanca.«¹⁵ (»Pandemonium« je prestonica Pakla u Miltonovom »Izgubljenom raju«; *prim. prev.*)

Mogu se navesti na hiljade ovakvih primera. Već 1839. godine *Yankee and Boston Literary Gazette* poredila je različite Jenki dijalekte; godine 1854. Filip Pakston (Philip Paxton) izvršio je poređenje između južnih i zapadnih država; i, otprilike u isto vreme, Haliberton je izneo primedbe na razvučeni izgovor stanovnika Nove Engleske.¹⁶ I to nije sve. Jedan urednik *Yankee and Boston Literary Gazette*, 1829. godine, u svečanom izdanju povodom 4. jula, obratio se onima koji su predstavljali gotovo regionalnu školu pisaca lokalnog kolorita. »Pustimo naše pisce«, rekao je taj urednik, »neka uđu u naš domaći život i kažu nam šta se tu odigrava... neka nam opišu karakter američkih muževa koji se probijaju kroz divljinu da bi sagradili dom za sebe i svoju decu; pa onda o prostodušnom gostoprinstvu koje je običaj stanovnika Nove Engleske, o njihovim praznicima, sportovima i zabavama.«

Kada je 1839. godine njujorški *Mirror* pitao: »Kada ćemo u Americi imati karakterističnu nacionalnu muziku?« — on je u stvari tražio teme koje bi imale opšti značaj, a bile zasnovane na lokalnom. Regionalne pevačke družine — porodica Hačison (Hatchison) iz Stare Granitne Države i drugi — brzo su odgovorili na ovaj poziv. Oko 1840. nacionalna — a možda i nacionalistička — literatura i muzika oslonile su se, bar delimično, na lokalne teme koje su naglašavale kako regionalne karakteristike, tako i nacionalne motive.¹⁷

Ako je američki književnik, kako je Rut Elson (Ruth M. Elson) iznela u svojoj interesantnoj diskusiji povodom školskih udžbenika iz devetnaestog veka, koristio američke scene i situacije radi ilustriranja nacionalnih vrlina, on je — u najmanju ruku — bio svestan svog sopstvenog regionalnog okruženja.¹⁸ Sam narod nije bio zapostavljen. Njegovi oštroumni politički komentari, satirične pesme, zatim zajedljivi opisi novih pronalazaka, premeravanja zemljišta, primitivno napravljenih koliba i lokalnih takmičenja u streljaštvu

¹⁴ *Yankee Humor and Uncle Sam's Fan*, London: Ingram, Cook, 1853, 6.

¹⁵ *The Flush Times of Alabama and Mississippi* (New York: D. Appleton, 1854), 223. Vidi također Francis A. Durivage and George P. Burnham, *Stray Subjects, Arrested and Bound Over* (Philadelphia: Carey and Hart, 1849, 79; »There is a swarm of 'suckers', 'hoosiers', 'buckeyes', 'corncrackers', and 'wolverines' etenrnally, on the qui vive in these parts...«

¹⁶ *Yankee and Boston Literary Gazette*, Boston, 1829, 2:157; Philip Paxton (pseud.), Samuel A. Hammett, *A Stray Yankee in Texas*, New York: Refield, 1854, 113—114; Haliburton, n. d., 1:XI—XV.

¹⁷ Philip D. Jordan and Lillian Kessler, *Songs of Yesterday: A Song Anthology of American Life*, New York: Doubleday 1941; Jordan, *Singin Yankees*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1946.

¹⁸ *Guardians of Tradition: American Schoolbooks of the Nineteenth Century*, Lincoln: University of Nebraska Press, 1964. 240.

predstavljaju bogatu riznicu. Stotine, i to u bukvalnom smislu reči stotine naseljenika, emigranata, oficira, učitelja i običnih putnika opisivali su i tumačili lokalna područja i regione.¹⁹

Istoričar je bio potpuno svestan regionalizma i regionalnih opisa znatno ranije pre nego što su Odumisti otkrili istu stvar, a koja ih je u mnogim slučajevima odvela na pogrešne staze. U stvari, ukoliko ideje mogu imati neki značaj, istoričari su planirali katedralu. Regionalisti, vremenski posle njih, dokopali su se jedne male kapele i ušli u nju kao uljezi. Pa ipak, oni su na svoj način primorali profesionalne istoričare da preispitaju i prirodu i praksu — a takođe i nastavu — državne i lokalne istorije, kao i uslova na kojima se ona zasniva.

Ne može se negirati da je bar jedan deo parohijskog sveštenstva, mada su to ljudi ispravnih i dobrih namera, živeo i suviše dugo vremena u duhu nemačke naučne tradicije i postao nepopustljiv u svom suprotstavljanju promenama i prihvatanju novih gledišta. Nekoliko ih je promrmljalo da u istoriji nema mesta za folklor, a drugi su zlovoljno komentarisali koliko je besmisleno kad se istoričari interesuju za, recimo, istoriju prvih pozorišta u istočnoj Ajovi (Iowa) ili za običaj računanja vremena. Profesori evropske istorije često su predbacivali svojim kolegama koji su predavali američku istoriju zato što su propuštali da istaknu velike teme, već su rasipali svoju energiju na beznačajna i nedosledna istraživanja.

Mnoge od ovih tvrdnji nemaju nikakvog osnova. Američki Zapad — uprkos raspravama oko hipoteze o granici Frederika Džeksona Ternera (Frederick Jackson Turner) — bio je predmet solidnih i marljivih istraživanja. Kompetentni naučnici su sa uspehom obrađivali i druge oblasti. Regionalni časopisi su isticali njihovu vrednost. Istorija profesora Vintera (Winther) o Oregonu demonstrirala je značaj temeljitih istraživanja i uspeh interpretacija oblasti s ispravnim naglaskom ne samo na političkim, već takođe i na ekonomskim i kulturnim aspektima.²⁰ Nijedan upućen istoričar danas ne osporava regionalističku osnovnu koncepciju da su Sjedinjene Države sastavljene iz regiona, ali stvar je u tome da su istoričari ovo prihvatili znatno ranije od Odumista. Osim toga, pristup istoričara regionalizmu razlikuje se od pristupa regionalista.

Tokom više dekada, koliko mogu da se setim, ja sam prekopavao i uređivao lokalne i regionalne bašte, pri čemu mi to nije bila isključiva preokupacija, već deo jednog šireg interesovanja za nacionalne, kulturne i socijalne aktivnosti. Održavam redovan kurs na univerzitetu pod nazivom *Minesota i Severozapad*. Već sam ovaj naziv otkriva regionalni karakter, ali svakako ne ukazuje dovoljno na njegovu širinu. I doista, ova predavanja bila bi jasnije definisana ako bi se svrstala pod opisnu temu *Minesota i nacija*, jer bi u tome slučaju sugerirala da su kako regionalno tako i nacionalno vredni iste pažnje i da imaju podjednak značaj. U stvari — ne samo iz teoretskih pobuda — kurs ne povezuje državu jedino za ovaj region koji je iz nekih razloga nazvan Gornji Srednji Zapad (Upper Middlewest), već takođe povezuje Minesotu za

¹⁹ Philip D. Jordan, *These are the People*, Carbondale: Southern Illinois University Press, 1957, 1—6.

²⁰ Oscar O. Winther, *The Great Northwest: A History of the Oregon Country — Washington, Oregon and Idaho — from Indian Times to the Present*, New York, Alfred A. Knopf, 1948.

sve druge oblasti kao i za celinu tj. za celu naciju. Za mene, razmišljanja o jednom delu uz gubljenje celine iz vida najčešće — ako ne po pravilu — vode u zabludu.

Mora se poznavati tkivo i regiona i nacije; svako je dužan i obavezan da obuhvati kako regionalne tako i nacionalne karakteristike; takođe mora biti u stanju da sekira i identifikira ligamentne veze koje održavaju skelet kao celinu. Niko nije svesniji od mene žalosne činjenice da neke istorije regiona i države uopšte ne spadaju u istorije. To su samo pijetističke i šoviniističke priče istkane od strane sastavljača bajki koji prvenstveno žele da zadovolje lokalni ponos, a ne da pruže objektivna obaveštenja. Kod nas u Sjedinjenim Državama izlaze neke istorijske publikacije državnog i lokalnog značaja koje se mogu ubrojiti među najbolje, ali isto tako i druge koje spadaju u najlošije. Neki guverner koji je doista glup, gramžljiv, nekompetentan može biti prikazan kao značajna ličnost samo zato što je guverner. Činjenice mogu da se izopače do te mere da stvaraju pogrešne slike, ne samo o pojedincima već takođe i o političkim i ekonomskim institucijama. Uvek sam smatrao da je dužnost svakog istoričara, bez obzira koju oblast obrađuje, da bude do krajnosti objektivan i pošten. Regionalni istoričar ne može sebi dopustiti da ima zamagljen pogled zbog mrene koju stvara provincijski ponos. Njegovi metodi i rukovodeći principi moraju biti isti kao oni koje primenjuju drugi stručnjaci. Mada se ciljevi razlikuju, metodologija primenjena za istoriju dvorišta iza kuće se ne razlikuje od one koja se koristi za istoriju glavne ulice.²¹

Regionalna istorija, kako je definisana od strane Oduma, izgleda da se radikalno razlikuje od istorije regiona kako je shvataju istoričari. Ponovo naglašavam da sam Odum — mada vezuje svoj regionalizam za radove geografa, antropologa, ekologa, ekonomista, naučnika iz političke oblasti, sociologa — isključuje istoričare.²² Međutim, tu postoji veća povezanost od one koju je on zamišljao. Na svom kursu istorije Minesote ja naglašavam da istoričar, pristupajući regionu, uzima u obzir značaj uticaja okruženja, ali isto tako mora biti oprezan u slučajevima kao što je onaj, na primer, profesora Hulberta (Hulbert) — koji je proglasio za nauku svoju bleđu monografiju o tlu.²³

Kategorički izjavljujem da nemamo nikakvog interesa za planiranje regiona već jedino za istoriju regionalnog planiranja.²⁴ U stvari, predloženi programi regionalnih planera između 1920. i 1930. godine bili su delimično — ako ne i u potpunosti — prevaziđeni još pre nego što su stavljeni na papir.

²¹ Lucy M. Salmon, *Historical Material*, New York: Oxford University Press, 1933, 143—157, 161—182.

²² Odum and Moore, n. d., *passim*.

²³ Archer B. Hulbert, *Soil: Its Influence on the History of the United States with Special Reference to Migration and the Scientific Study of Local History*, New Haven: Yale University, 1930.

²⁴ Vidi, na primer, James Harlean, *Land Planning in the United States for City, State, and Nation*, New York: Macmillan, 1926; Benton MacKaye, *The New Exploration: A Philosophy of Regional Planning*. New York: Harcourt, 1928; W. H. McLean, *Regional and Town Planning, In Principle and Practice*, London: Crosby Lockwood and sons, 1930; Lionel Robbins, *Economic Planning and International Order*, New York: Macmillan 1937.

Osporeni su ne samo od Komiteta za socijalna kretanja preds. Huvera (Hoover) i Komisije za nac. ciljeve preds. Ajzenhauera (Eisenhower) već takođe mnogo oštrije, mada sa drugojačijih filozofskih pozicija, i kroz program »Nova Granica« (The New Frontier) predsednika Kenedija (Kennedy) i program »Veliko društvo« (The Great Society) predsednika Džonsona (Johnson).²⁵ Očigledno je da se regionalizam Oduma zasniva jednim delom na filozofiji Ruzveltovog »Nju dila« (The New Deal). Takođe ne možemo prihvatiti stanovište profesora Veba (Webb), mada je on duboko prodro u osećanja Teksasa.²⁶

Bez značaja je za mene, kao i moje studente, regionalizam koji se uključuje u program socijalnih izučavanja u osnovnim i srednjim školama. Mi nemamo ništa zajedničkog s gledištima kao što je ovo: »Stvarnost života u Novoj Engleskoj i izučavaoci regionalizma zajednički odbacuju skorašnje zaključke nekih cinika i pesimista koji tvrde da će Nova Engleska uskoro 'precvetati', da je dostigla svoju 'jesen' ili da joj ponestaje 'veliki duh iz kolonijalnih vremena'.«²⁷ Gledam s nepoverenjem i na neke primene istorije, kako regionalne tako i nacionalne, predviđene u izveštaju koji zahteva da se »planira« ne samo sadržaj već i filozofija socijalnih nauka, jer smatram da je mnogo od njegove »mudrosti« poteklo iz slepog postupanja regionalnim slepilom.²⁸

U svojim predavanjima zameram površnom tvrđenju profesora Birda (Beard) da istorija počinje »sa personalnom, lokalnom i regionalnom istorijom, te se preko nacionalne uzdiže do svetske istorije«. ²⁹ Pošto smo uporni i tvrdoglavi, prigovorićemo i prilično rasprostranjenom mišljenju da istorija mora uvek biti praktična: da učini mlađe boljim građanima, da ih nauči da rešavaju savremene probleme, da oplemeni njihov karakter. Tvrđimo da je korisnost bezvrednog znanja dobra sama po sebi.³⁰ Takođe izjavljujemo da je istoričar pre svega istraživač.³¹

Po definiciji istoričara, kao oblast istraživanja regionalna istorija mora biti zaštićena od takvih restrikcija, jer kao što se mora znati šta treba da se postigne, isto je tako značajno da se čuvamo onoga što ne treba činiti. Potrebno je postaviti dva pitanja: (1) šta je to region? i (2) šta je to nenacionalna istorija i šta možemo od nje očekivati? Kao stručni istraživači i, nadamo se, dobri stilisti, moramo uvek težiti da se ne povodimo za nastojanjima autora opštih tema i novinara koji, izbačeni na površinu talasom regionalne književnosti koji je počeo da se valja oko 1930. godine, uporno se trude da

²⁵ President's Research Committee on Social Trends, Recent Social Trends in the United States, 2 sveske, New York: McGraw Hill, 1933; President's Commission on National Goals, Goals for Americans, New York: Columbia University, 1960, Spectrum Book.

²⁶ Walter P. Webb, Divided We Stand: The Crisis of a Frontierless Democracy, New York: Farrar and Rinehart, 1937; vidi takođe Webb's The Great Frontier, New York: Houghton-Mifflin, 1952.

²⁷ Knapp, n. d., 9.

²⁸ Commission on the Social Studies, Conclusions and Recommendations, New York: Charles Scribner's and Sons, 1934.

²⁹ Charles A. Beard, The Nature of the Social Sciences, New York, 1934, 192.

³⁰ Philip D. Jordan, The Usefulness of Useless Knowledge, The Historian, 22: 237—249, Maj, 1960.

³¹ Philip D. Jordan, The World of the Historian, Lansing: Historical Society of Michigan, 1963, 3.

sitničarski opišu atmosferu nekog lokaliteta. Ne smemo gubiti iz vida da u istraživanju moramo biti poštteni a u pisanju jasni. U ovoj fazi izlaganja bilo bi korisno da se podsetimo na ono što mnogi uopšte ne znaju, a drugi zaboravljaju, naime da regionalna literatura Odumove varijante predstavlja izdanak literarnog nacionalizma, koji je pak dete romantičarskog pokreta.³²

Tradicionalni istorijski regioni — geografski homogeni i svrstani počev od Nove Engleske, preko država Srednjeg Atlantika, pa ka jugu i jugozapadu, zatim na sever ka Stenovitim planinama i Kaliforniji, kao i prema pacifičkom severozapadu — još uvek pružaju mogućnost za istorijsko proučavanje. Bogaštva američkog Zapada, bez obzira kako pojedinci definišu taj Zapad, još ni izdaleka nisu iscrpljena. Mada je dao istaknute istoričare regiona, Jug i dalje pruža mogućnosti za rad. Danas znamo da je poljoprivreda Nove Engleske imala daleko značajniju ulogu nego što se to pretežno verovalo. I mada je nacionalna istorija preuzela na sebe zadatak da međusobno poveže tradicionalne regione, definitivna ili bar poludefinitivna studija se još nije pojavila.

Pri svemu tome mi pretpostavljamo da jedan region može da se sastoji od nekoliko država, odnosno da preseca državne granice ili — što se i događa — da se pojavljuje u različitim formama. Inače svi naučnici se u tome ne slažu. Jednom je odložena konferencija o regionalizmu zato što se učesnici nisu saglasili u pogledu toga šta sačinjava jedan region.³³ Regionalist, međutim, uporno traga za nekom vrstom zajedničkog imenitelja. Neki biraju geografiju, ekonomiku, folklorne stilove, religiozna shvatanja. Drugi se opredeljuju za poljoprivredu; pa onda za umetničke škole [takvu kao što je ona koju su osnovali davno iščezli regionalni književnici predvođeni pesnikom Alen Teitom (Allain Tate)]; za političke partije (kao što je radničko-farmerska partija Minesote); za radničke organizacije. Luis Rajt (Louis B. Wright) u svom delu »*Culture on the Moving Frontier*« smatra da u regionu najznačajnije elemente predstavljaju anglo-saksonske tradicije.³⁴

Profesor Heseltine (Hesseltine) pisao je o regionima gradova i regionima zaleđa, o gusto naseljenim i retko naseljenim regionima, industrijskim zonama, distriktima federalne rezerve, oblastima vojnih jedinica, pamučnim područjima, trgovačkim zonama i mlecarskim centrima.³⁵ Mogu čak postojati intelektualni, teološki pa čak i psihološki regioni. U Sjedinjenim Državama govorimo o oblastima u kojima se gaje žitarice i onima gde preovlađuje krmno bilje. Neko može sasvim umesno da se pozove — kao što se činilo u devetnaestom veku — na regionalni govor i rečnik. Iznenada, gotovo sve i svašta posmatralo se s regionalnog stanovišta.

Uglavnom, ali ne i obavezno, poziv koji se daje regionu je ključ za njegov zajednički imenitelj. Prema tome, bilo bi potpuno na mestu da se istražuje neki rekreacioni region ili proučava neko sirotinjsko predgrađe. Profesor Odum zasniva svoje proučavanje južnih regiona na pretpostavci da su juž-

³² Library of Congress, General Reference and Bibliography Division, *A Guide to the Study of the United States of America*, Washington: Government Printing Office, 1960, 467; takođe Jensen, n. d., 219.

³³ Jensen, n. d., o. VII.

³⁴ New York: Harper and Row, Harper TB 1053, 1961.

³⁵ William B. Hesseltine, *Regions, Clases and Sections in American History*, *Journal of Land and Public Utility Economics*, Feb. 1944.

njačke države prirodan produkt američke kulture »uz posebno regionalno uslovljavanje«. ³⁶ Što se mene tiče, potpuno sam spreman da prihvatim da države, okruzi, srezovi, gradovi, varoši i zajednice mogu da se smatraju kao regioni. Uopšteno govoreći, obim jedne oblasti ima malo veze s regionalizmom. U stvari, kao što je Odum tačno zapazio, kao region Jug je zapravo bio mešavina više subregiona. Međutim, nije pravilo da su subregioni cigle iz kojih se formiraju regioni, a da su regioni cigle iz kojih se izgrađuju oblasti, i da je nacija zbir lokalnih, regionalnih i oblasnih nizova cigli. Možda bi bila bolja govorna figura, mada ja lično nisam u to uveren, da se govori o izlivenom betonu, a ne o posebnim građevinskim blokovima.

Zajednička nit koja povezuje jednu oblast u homogenu celinu daleko je značajnija nego fizički obim, mada u nekim slučajevima dužina i širina mogu služiti kao determinante. Svaki je region, kao što smo naglasili, jedinstven, u po nečemu bitnom se razlikuje od ostalih oblasti. Razlika mora biti suštinska i fundamentalna, a ne površna. Regionalne osnovne razlike, u mnogim slučajevima, mogu se lako uočiti baš u samom lokalitetu — u zajednici, kroz verovanja i običaje, kao i kroz način mišljenja i ponašanje individualne jedinice. Ne postoji jasno razgraničenje, smatram, između lokalnog i regionalnog, između zajednice i države, između države i nacije, izuzev — naravno — u političkom, strukturalnom smislu.

Zajednica, kako ja koristim ovaj termin (neighborhood) znači istovremeno i srez ili lokalitet i političke, ekonomske, socijalne i intelektualne institucije koje deluju unutar jednog lokaliteta i vezuju ga s drugim ili drugima. Prema tome, kao što sam često pisao, zajednica može da se shvati kao gradsko naselje, okrug, država ili region. To može biti zaselak, selo, varoš ili grad. Banka ili koledž, ili pak proizvođač poljoprivrednih mašina, ili dobrotvorno udruženje, ili škola mišljenja mogu predstavljati zajednice. Zajednica je gradska požarna komanda, farmerska organizacija, centar za trgovinu krznom, granična postaja, žarište epidemije. Zajednica je kongregacija interesa koju obeležavaju zajedničke karakteristike. Ona je istovremeno činjenica i simbol. Zajednicu ne treba uvek definisati na bazi strogo preciznih kriterijuma. Zajednica je elastična u onoj meri u kojoj istoričar želi da je proširi, pod uslovom da postoji zajednički imenitelj. ³⁷ U zajednicama se nalaze podzemni izvori koje istoričar mora otvoriti, jer oni zavise od dokumenata državnog ili lokalnog karaktera, državnih i lokalnih publikacija, listova i časopisa ili lokalnog karaktera, odnosno glasila zajednice.

Proverite izvore obaveštenja u bilo kojoj regionalnoj istoriji i videćete da li je to tako ili nije. Kada je, na primer, Džozef Kinsi Hauard (Joseph Kinsey Howard) pisao svoje, već pomenuto prosečno delo »*Strange Empire*« (»Čudno Carstvo«), izveštaj o ustanicima-melezima na severozapadu, on je bio prinuđen da se osloni ne samo na uobičajene opšte izvore, već takođe i na radove lokalnih istoričara. Hauard je pronašao materijal u *Minnesota History*, tromesečnom časopisu Udruženja za istoriju Minesote; u publikacijama Udruženja za istoriju Severne Dakote; u »*The Beaver*« (»Dabar«) — časopisu

³⁶ Howard Odum, *Southern Regions of the United States*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1936, IX.

³⁷ Philip D. Jordan, *Nature and Practice of State and Local History*, Washington: Service Center for Teachers of History, American Historical Association, 1958, 17.

Hudson's Bay Company. Frank Dobi (J. Frank Dobie) se koristio člancima iz *Quarterly* — tromesečnika Istorijskog udruženja države Teksas, iz časopisa i drugih regionalnih publikacija, kada je sastavljao svoje klasične priče o mustanzima i bizonima. Prelistavanje eseja Bel Vilija (Bell I. Willey) o običnom vojniku u armiji Severa i Juga u toku američkog građanskog rata otkriva svu raznolikost lokalnih izvora iz kojih je uzimao materijal. Kenet Roberts (Kenneth Roberts), stručan i dosledan pisac istorijskih romana, takođe je pedantno istraživao prašnjave izvore kao kakav profesionalni istoričar. Roberts nije bio lokalni kolorist, niti pseudo-regionalist. Valter Edmonds (Walter D. Edmonds), mada svrstan u regionalne istoričare, imao je razumevanja za opšte pojave.³⁸ Profesor Bali (Buley) ne bi mogao završiti svoje delo »*The Old Northwest*« (»Stari Severozapad«) da nije koristio materijale iz lokalnih zajednica, uključujući lokalnu štampu, lokalne zakone, lokalni folklor, lokalnu medicinu, lokalne govore i lokalnu politiku.³⁹

Sve ovo dovodi do pitanja: koliko je lokalna neka lokalna istorija?

U izvesnom smislu ne postoji takva stvar kao što je lokalna istorija. Ovaj uopšteni zaključak, naravno, zahteva objašnjenje i detaljnu razradu, da se ne bi stekao netačan utisak ili izrekla neka uvreda ne samo istoričarima koji obrađuju ograničene fizičke oblasti već isto tako i grupama koje ispituju poreklo sela, gradskog naselja, okruga, države i regiona. Naravno, ono što imamo na umu, svodi se jednostavno na sledeće: priča o bilo kome lokalitetu, velikom ili malom, ne može se odvojiti ili otepeti od svojih suseda ili spoljnih faktora koji su na nju uticali i još uvek je oblikuju. Ako se ignoriše jedan širi milje (milieu), onda se vrši nasilje nad celinom. Zajednicu treba uvek posmatrati kao deo jedne krupnije jedinice. Uža istorija u poređenju sa širom, ako se takvi izrazi mogu umesno upotrebiti, jednostavno ukazuje na šta je usredsređena glavna pažnja. Može se reći da je u lokalnoj istoriji sočivo istraživanja postavljeno tako da u prvi plan izbaci određeni detalj, gurajući sve ostale u pozadinu. Regionalno i nacionalno pripovedanje zahteva primenu sočiva šireg opsega. Za lokalnu istoriju potrebno je suženo sočivo. Pa ipak, sužena slika samo je deo nečeg drugog. Još jedna stvar: ako izabrani objekti, bilo da je u pitanju zajednica ili region, nemaju nikakvu sadržinu, onda ima vrlo malo smisla da se oni obrađuju.

Dopustite mi još jedan primer. Pretpostavimo da je potrebno napisati istoriju Grend Portidža (Grand Portage) u blizini r. Pidžon (Pijon) koja protiče granicom između Sjedinjenih Država i Kanade. U osamnaestom veku Grend Portidž bio je stecište za trgovinu krznom. Zauzimao je malu, skoro neznatnu geografsku oblast; bilo je svega nekoliko zgrada duž obale jezera Sjuperior (Superior, Gornje jezero). Teško se može zamisliti manja zajednica. Pa ipak je osnivanje ovog naselja imalo ogroman značaj za trgovinu krznom. Na taj značaj obim nije imao baš nikakav uticaj.

³⁸ Howard, *Strange Empire*, New York: William Morrow, 1952; Dobie, *The Longhorns*, New York: Grosset and Dunlap, 1941; Wiley, *Life of Johnny Reb*, Indianapolis: Bobbs Merrill, 1951; Kenneth Roberts, *I Wanted To Write, Garden City: Doubleday*, 1949; Dayton Kohler, Walter D. Edmonds: *Regional Historian*, *English Journal*, Jan. 1938.

³⁹ R. Carlyle Buley, *The Old Northwest*, 2 sveske, Indianapolis: Indiana Historical Society, 1950.

Pažljiv istoričar, pa čak i amater, brzo će otkriti da priča o Grend Portidžu ne može biti izneta isključivo u terminima lokalnog materijala ili prvenstveno zasnovanog na lokalno otkrivenim izvorima. U stvari, sumnjivo je da li bi dobili ma šta što bi se moglo nazvati istorijom, ako bi se svetlost istraživanja upravela jedino na segment plavog jezera, peskovito žalo ili šumovite brežuljke. Istraživač gleda dalje od lokalnog. Brzo primećuje da je uvučen u ispitivanje porekla i funkcija kompanija za promet krznom, zatim nacionalne i međunarodne politike, svetskih centara za prodaju krzna, trgovačkih puteva, biografija neustrašivih istraživača, kreditnih sistema. Nazivi daleko zabačenih indijanskih plemena ulaze u priču. Moraju se pomenuti vesele balade o putnicima francuskim Kanađanima, kao i razgovori na bučnim proslavama »svinjojedaca« — ime koje se davalo novajlijama u trgovini.

Tako, mada se opredelio za ono što bi trebalo da predstavlja lokalno ograničenu temu, istoričar po nuždi mora da proučava političku i ekonomsku pozadinu i putuje ne samo šumskim stazama i vodenim putevima kanoa, već takođe i pločnicima Kvibeka (Quebeck) i otmenim šetalištima Londona. Njegova oblast proučavanja verovatno će se pokazati širom nego što je on zamišljao. Ali on se ne sme upustiti u pisanje istorije kompanija za trgovinu krznom, jer bi onda obavezno zapostavio glavnu temu — Grend Portidž. Šire znanje mora se koristiti za osvetljavanje i stavljanje u pravi okvir Grend Portidža, u mnogome na isti način kao što je prirodnjak Džon Odebon (John J. Audubon), na primer, opisao prerijskog vuka u njegovoj prirodnoj postojbini i prikazao mrkog medveda u njegovom prirodnom okruženju. Dobar opis neke oblasti, bilo da se radi o istoriji ili romanu, dobar je jedino u onoj meri koliko je univerzalno privlačan.⁴⁰

Pogrešno je smatrati da je svaka istorija lokaliteta ili zajednice zauvek osuđena da bude fragment i bez ikakve važnosti, kao i da je nelokalno sinonim za celovitost i bitan značaj. Različite vrste istorije, očigledno, imaju različite vrednosti, od najnižih do najkrupnijih. Priča o školi Smitvila (Smithville) može se jedino porediti, na primer, sa studijom o progresivnom pokretu u Viskonsinu (Wisconsin). Istorije sačinjene za decu imaju vrednost samo za decu. Antikvarijanzam nije istorija. Tema kojoj nedostaje suštinska vrednost ne vodi ničemu. Svaka dobra istorija zajednice, ponavljam, mora sadržati nešto više od lokalnog. Ona mora obuhvatiti određene mogućnosti za sadržinsko povezivanje zajednice s njenom postojbinom, s neposrednom ili proširenom misaonom i akcionom sredinom. Ona mora biti u stanju da doprinese nešto novo svetu znanja. Niko ne može da se upusti u takvu istoriju bezbrižno i bez istraživanja.

Zastrašujući primeri lokalne istorije veoma se lako mogu naći. Pre nekoliko godina dva bivša novinara osnovali su u Čikagu (Chicago) preduzeće za prodaju svog sumnjivog talenta korporacijama koje su želele da imaju svoje napisane istorije. Pre nego što se završila karijera ovih samozvanih istoričara oni su uspeali da razviju posao u vrednosti mnogo hiljada dolara. U jednoj njihovoj istoriji o nekoj lokalnoj kompaniji našao sam više od tri stotine pogrešnih podataka. U gradu u kome ja živim banka je angažovala jednog lokalnog istoričara da napiše istoriju njene institucije. Već na prvim

⁴⁰ Vidi Jordan, *Nature and Practice*, 8—9.

stranama ove vrlo skupe knjige autor je hrabro izjavio da je izvor reke Misisipi (Mississippi) otkriven u jezeru Kas (Cass) 1820. U stvari izvor se nalazi u jezeru Itaca (Itasca), što je utvrđeno tek 1832. Čak i Odum nehalno barata istorijskim činjenicama. Uporno je ponavljao da Minesota kao država nije stupila u Uniju sve do perioda posle građanskog rata. Minesota je, međutim, postala država pre građanskog rata.⁴¹ Činjenične zablude i pogrešna tumačenja nalaze se u istorijskim spisima svih nivoa.

U pitanju su one vrste nehalnog istraživanja i nebrizljivog pisanja koje daju podlogu za optužbe da je lokalni istoričar obično piskaralo, skupljač otpadaka po zabačenim ulicama, njuškalo po antikvarnicama, genealogist i običan svaštar. I, istinu govoreći, lokalna istorija je sama sebe izložila takvim ocenama. Suviše često istorija lokalne zajednice smatra se inferiornom. Do toga dolazi zbog ograničenog posmatranja, usled nesposobnosti da se vidi dalje od lokalne sudnice, bavljenja nebitnim i nepoznavanja kako filozofije tako i metodologije istorije. Pa ipak, lokalna istorija nije uvek slaba tačka ove nezahvalne discipline. Nepotrebno je da se upuštamo u uvažene opise i analize zajednica. Uvek sam bio zabavljen komentarom urednika *Harward Guide to American History* u kome se tvrdi da, ako jedan istoričar nema talenta ili prilike da javno istupa, on se onda posvećuje sporednim ograncima lokalne istorije.⁴² Umesto da se bavi glavnim tokom značajnih događaja, lokalni istoričar, po mišljenju mnogih, obrađuje beznačajna zbivanja. To je tačno za neke zajednice, ali nije obavezno ispravan zaključak za celokupnu lokalnu istoriju. Istraživač može obrađivati jednu temu iz čiste radoznalosti, ne vodeći brigu da li će predmet njegovog rada imati veći ili manji značaj. On jednostavno želi da zna. Takvo gledište nije tipično jedino za one koji su zainteresovani za zajednicu.

Pre izvesnog broja godina, dok sam proučavao uticaj bolesti na migraciju u pravcu zapada, saznao sam da je majka Abrahama Linkolna (Lincolna) umrla od mlečne bolesti,^{42a} oboljenja koje je primoravalo celokupna naselja da napuste svoje lokacije i odsele se dalje. U meni se probudila radoznalost. Kakva je to mlečna bolest? Nisam mogao pronaći nikakvu adekvatnu monografiju posvećenu tom oboljenju. Odlučio sam da sam obavim taj posao. Biblioteka opšte bolnice u Sinsinatiju (Cincinnati, Ohio), veoma bogata u medicinskim časopisima i spisima zapadnih oblasti iz devetnaestog veka, pružila mi je odgovor. Objavio sam istoriju mlečne bolesti u jednom istorijskom časopisu državnog značaja i još u jednom medicinskom žurnalu. Prvi put istoričar i lekar dobili su potpuno obaveštenje. Više nije bilo potrebe da se vrše nagađanja oko bolesti koja je oduzela život Nensi Henks Linkoln (Nancy Hanks Lincoln). Ali, što je još značajnije, ja sam zadovoljio svoju radoznalost. Osim toga, zrnice znanja uneto je u istoriju medicine, istoriju osvajanja Zapada, istoriju Linkolnove porodice. Moje otkriće konačno je uneto u »nacionalnu istoriju« kao fusnota uz jedan članak o Linkolnu čiji je autor bio pro-

⁴¹ Odum, *Southern Regions*, 287.

⁴² Oscar Handlin and others, *Harward Guide to American History*, Cambridge: Harward University Press, 1954, 12.

^{42a} U originalu: the milk-sick. U pitanju je oboljenje koje se dobijalo usled upotrebe mleka i mesa stoke koja je pasla otrovne trave. Opšta slabost, praćena povraćanjem i stomahnim poremećajima, bila je tipična za tu bolest, koja je dovođila i do smrti. (Prim. prev.)

fesor Džems Randal (James G. Randall).⁴³ Randal je okarakterisao moju studiju kao uspešan spoj pionirske preduzimljivosti i kompetentnih istorijskih i medicinskih istraživanja. Niko ne može biti potpuno siguran, kao što moje kolege znaju, kad će sitnice dobiti u značaju ili kada nešto krupno postaje beznačajnost. Fragment, zavisno od slučaja, ponekad zaslužuje da se na njega utroši vreme i energija.

Ne patim ni od kakvog kompleksa inferiornosti zbog toga što se bavim istorijom lokalnih zajednica niti smatram da sam opterećen lokalnim mediotkritetom. Za mene iskusan hroničar lokalne zajednice, kao i svaki istoričar koji obrađuje neku oblast, istražuje pisane i usmene izvore, angažuje se u analitičkom razmišljanju, razvija veštinu tekstualne kritike, primenjuje zakone konstruktivnog, logičnog zaključivanja i postaje majstor u delikatnim veštinama pismenog saopštavanja. Ukratko, njegova metodologija i tehnika su identične sa onim koje koriste istoričari uopšte.

I, još jednom, kao i svaki drugi poštteni istraživači, lokalni i regionalni istoričar postavlja istinu sebi za cilj. Istraživač lokalnog ne treba — i ne sme — da misli o sebi kao trgovcu, torbaru koji prodaje dobro građansko poreklo, lokalni ponos, moralne aksiome. Daleko sam od toga da budem ubeđen da je svrha lokalne istorije da prikaže »ljude koji žive zajedno, rade zajedno, slažu se ili se ne slažu na poslu, u zabavi, politici, biznisu, vladi, socijalnim i kulturnim aktivnostima«. Niti sam ubeđen da novi izraz »lokalizovana« istorija, nasuprot terminu »lokalna istorija«, mnogo pridonosi rasvetljavanju ili povećanju vrednosti bilo prirode bilo pristupa istoriji zajednice ili regiona. Usudio bih se da kažem da svaka istorija u stvari zahteva stručno i realistično, činjenično i dosledno istraživanje, da ona objašnjava zajednicu, srez ili region. Očigledno je, naravno, da — u jednom smislu — polje istraživanja predstavlja komponentu kako zajednice tako i »ličnosti čiji značaj nije dostigao nacionalne razmere, već čiji je doprinos prvenstveno bio usmeren ka lokalizovanoj oblasti«. ⁴⁴ Ali budimo sigurni da su »doprinosi« doista načinjeni. Nisam uveren da je lokalna istorija ogledalo u kome se odražava svaki aspekt nacionalnog života i istorije. Smatram da je to preterana simplifikacija kad se pod istorijom nacije podrazumeva zbirna priča individualnih zajednica i regiona.⁴⁵

Istorija komune je više nego biografija pojedinaca, više nego izveštaji o mobama i svetkovinama, više od slikanja rečima neobičnih kostima i objašnjenja starinskih grbulja i plugova, više od monotonih političkih akcija i dosadne rutine svakodnevnih kućnih poslova. Nostalgija lako postaje besmislica. Lepota može da se pronade u jednostavnim stvarima, ali jednostavnost nije obavezno lepa. Istoričar teško može sebi dozvoliti da gubi vreme jedino na nastranosti. Jedna neobična priča, da bi bila korisna i za istoriju, mora imati nešto više od elemenata preuveličavanja. U istoriji, kao i u literaturi, lokalno mora da bude

⁴³ Philip D. Jordan, *The Death of Nancy Hanks Lincoln*, *Indiana Magazine of History*, 40: 103—110, Jun 1944; *Medical Journal*, Sept. 1944; Randall, *Lincoln the President*, New York: Dodd, Mead, 1954.

⁴⁴ S. K. Stevens and others, *Making our Heritage Live*, Sturbridge, Mass.: American Association for State and Local History, 1951; Clifford L. Lord, *Teaching History with Community Resources*, New York: Teachers College, Columbia University, 1964, 18.

⁴⁵ Stevens, n. d., 135—136; Arthur J. Larsen, *How the Junior Historians Work*, *Minnesota History*, Jun 1947.

u skladu sa univerzalnim. Krajnji cilj lokalnog i regionalnog pisanja nije, kao što regionalisti tvrde, da se pronađe konačan produkt. On se pronalazi, što regionalisti negiraju, da se pronađe konačan produkt. Verujem da bi današnji istoričari bez velikog ustezanja negirali vrednost izjava regionalista u pogledu njihovog političkog cilja. Oni žele da postignu, kako šami izjavljuju, adekvatnu »federalizovanu vlast sposobnu za ostvarenje realne decentralizacije«. ⁴⁶ Nisam sasvim siguran šta to znači ili kakvim sredstvima bi se njihov cilj ostvario. Smatram da istoričar, postupajući u svom profesionalnom zvanju istoričara, ne treba da preduzima ulogu reformatora. Ono što on čini kao svoj posao, to je jedino njegov posao.

S druge strane, on se nije obavezno zavetovao da drži sveću na bilo kakvom nacionalnom oltaru. Niti je on Pid Pajper (u smislu: veseli frulaš; *prim. prev.*) koji mami omladinu da se ushićeno igra istorijom, uzvikujući parolu: »Istorija je zabava«. Istoričar nije Aladin koji bez napora otvara pećinu znanja. Takozvani lokalni istoričar, kao i svi privrženici boginje Klio, mora biti slobodan da istražuje: da istražuje šta mu se sviđa, gde mu se sviđa i kako mu se sviđa. Samostalnost i sloboda su neophodni za naučni rad širom celog sveta, te se i istoričaru mora dopustiti puno učešće. Kad mu se omogući ta sloboda, njegova je obaveza da beleži pošteno, da osvetljava prošlost. Odgovornost nije mala.

Možda je sada trenutak za istoričare da odbace zastareli sistem klasifikacije koji je bio prilično koristan, po pravilu, u toku devetnaestog veka, ali koji postaje sve više konfuzan, bezbojan i besmislen u naše vreme. Termini: lokalna istorija, lokalizovana istorija, istorija komune, istorija države, oblasna istorija, regionalna istorija — mogli bi manje da se naglašavaju. Ono što je mnogo značajnije da se ima u vidu, bez obzira na »nivo« istraživanja, jeste politička istorija, ekonomska istorija, socijalna istorija i slično. Nije toliko važno da se pravi razlika između lokalne i regionalne istorije, koliko da se razlikuje kompetentna istorija od nekompetentne istorije.

Dobra lokalna i regionalna istorija navodi se kao »bitna osnova« većine istorijskih struktura. ⁴⁷ I ja, sa svoje strane, potpuno sam spreman da prihvatim da čak i inferiorna istorija, koju stvaraju na lokalnom ili regionalnom nivou amateri i antikvari, donosi zadovoljstvo njihovim autorima, a, povremeno, i izvesne značajnije doprinose. Stručnjak ne treba da spušta svoj standard na nivo ovih samozvanih učenika, ali se isto tako ne sme odbacivati ni njihov najmanji napor bez prethodnog upoznavanja. Čak i na ogolelom polju može se, ponekad, pronaći neki list.

Svaki čovek ima koren u nekom mestu i povezan je s bližim i neposrednim okruženjem. Donekle je za čuđenje da postoji interes za »mesto« i javlja se ponos i nada da mesto neće biti zaboravljeno, bez obzira da li je manje ili veće od regiona. Pisanje istorije jednog mesta bez sumnje se može tolerisati — ako ono sadrži više istine nego neistine, više ponosa nego hvalisanja, više činjenica nego mašte.

⁴⁶ Jensen, n. d., 403.

⁴⁷ Joseph J. Matthews, The Study of History in the South, Journal of Southern History, 31:15, Feb. 1965.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXI—XXII

1968—69

Redakcioni odbor

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB